

Программа задумана идеално, но претенциозна до нереальности. Так как учащиеся не владеют в достаточной мере элементами грамматики и орфографии, слабо подготовлены к написанию самостоятельных письменных работ, а знания по теории и истории литературы, полученные в двух предыдущих классах не обеспечивают нужной подготовки для анализа литературного текста.

PITANJA I ODGOVORI

KAKO SE KAŽE KAD JE ŽENA SUDAC?

Čitatelj M. P., odvjetnik iz Splita, pita koju riječ valja upotrebljavati kad se govori o ženi sudcu.

»Je li ispravno 'sudica' (kao svetac—svetica) ili 'sutkinja' (što se često čuje)?«

Očito je da čitatelj smatra, iako to izričito ne kazuje, da nam je naziv za ženu suca potreban, samo pita koji. Stoga bih to pitanje malo proširio: treba li uopće kad je sudac žena posebna riječ, a ako treba, onda koja?

Jasno je da moramo poći od ravnopravnosti spolova, ali se ona u jeziku može ostvariti dvojako:

prvo, da se za svako zanimanje bez obzira obavljao ga muškarac ili žena upotrebljava jedna riječ ili, drugo, da se ravnopravnost spolova očituje i u ravnopravnoj upotrebi dviju imenica: muškoga roda za muškarce i ženskoga za žene.

U našem se jeziku ostvaruju obje mogućnosti, ali ne u podjednakoj mjeri.

Prva se mogućnost ostvaruje u izrazitoj, gotovo potpunoj prevlasti imenica m. roda za sva zanimanja. To dolazi odatle što je m. rod u jeziku neobilježen, što ima izrazitu pretežnost i zbog društvenih razloga (stotine zanimanja u početku su obavljali samo muškarci). Rijetko se događa da bi muškarci obavljali izrazito ženska zanimanja. Koliko se to i događa, nije nam poznat ni jedan primjer da bi se za muškarce upotrebljavala imenica koja se dotad upotrebljavala samo

za žene. Kažu da danas muškarci počinju obavljati zvanje medicinske sestre, čujemo da postoji kolebanje između naziva *medicinska sestra* — *medicinski brat* — *bolničar*, ali prave potvrde za to nemamo.

Obratno je znatno češće, da žene obavljaju zanimanja koja su prije obavljali samo muškarci, i postoji jaka težnja da imenice m. r. budu zastupnik obaju spolova. Zato se često mogu naći ovakvi primjeri:

Marija Horvat, liječnica

Marija Kovačević, profesor,

pogotovu u popisima zanimanja, u rubrikama obrazaca i sl. Starija težnja da se u obrascima naznačuju oba spola: *učenik/učenica, učenik(-ica)* i sl. zbog nepraktičnosti danas se može naći veoma rijetko. Pomuškarčivanje ženskih naziva bilo je predmet nekoliko članaka u našoj lingvističkoj literaturi, ali problem nije dokraja riješen. Ipak, težnja da se ravnopravno upotrebljavaju obje imenice, već prema spolu koji označuju, nije u našem jeziku izgubila bitku. Snažno je podupire činjenica što u jeziku imamo na tisuće parnih imenica tipa *Hrvat-Hrvatica, Madžar-Madžarica, liječnik-liječnica, odvjetnik-odvjetnica, profesor-profesorica, starac-starica*... Stoga možemo reći da to zapravo čini jezični sustav, a prva je težnja narušavanje toga sustava. To je krupan razlog da se lingvist zalaže za upotrebu imenica prema spolu.

Uz taj je razlog veoma važan i još jedan. Kad bismo i dopustili da se zatiru jezične razlike parnih imenica, ne bismo mogli doki-

nuti potrebu razlikovanja muškaraca i žena jer ipak nije svejedno da li što obavlja muškarac ili žena. Katkada je to i zakonski određeno, npr. u Jugoslaviji je zabranjen noćni rad za žene, prilikom detaljnoga pretresa žene ne smiju pretresati muškarci, u rudnicima nema žena rudara, pri primanju u studentske domove nije svejedno da li se prima student ili studentica, kad bi žene i služile vojsku, sigurno je da potpune jednakosti ne bi moglo biti. No i bez toga pojmovno nije isto obavlja li neku djelatnost muškarac ili žena pa je razumljiva potreba da se ta razlika i jezično označi. Ako bismo zadržali sufiksalsnu oznaku, morali bismo uvesti atributnu pridjevima *muški/ženski: muški liječnik, ženski liječnik, muški profesor, ženski profesor*, a to nipošto nije ekonomičnije.

No sustav djeluje pa se zapaža da se sve više ostvaruju imenice za ženske osobe i tamo gdje ih dosad nije bilo. Odatle i pitanje o ženi sucu.

Dakako, u tom ostvarivanju ima različitih mogućnosti i zapreka jer od svake imenice m. r. nije lako ostvariti imenicu ž. roda. Tako je i s riječju za ženskog suca. Da je onaj koji profesionalno sudi — *suditelj*, žena bi bila *suditeljica*. Ali on je *sudac*, i tu počinje problem.

U mocijskoj tvorbi, kako se stručno naziva tvorba parnih imenica, sudjeluje više sufiksa, ali su plodnija četiri: *-ica, -ka, -inja* i *-kinja*. Od imenica na *-(a)c* imenice ž. r. tvore se od skraćениh osnova najčešće sufiksima *-ica* ili *-ka*: *svetac-svetica, brbljivac-brbljavica, lažljivac-lažljivica* . . . *čakavac-čakavka, čudotvorac-čudotvorka, kanarinac-kanarinica* . . . Ali svi osjećamo da od *sudac* ne ide *sudica* ni *sutka*, a ni jedna se, koliko znam, nije u književnom jeziku dosad ostvarila, osim *sudica* u navedenom pitanju.

Ako sufiksi *-ica* ili *-ka* nailaze na kakvu zapreku, kao mogućnosti dolaze izvedenice sa sufiksima *-inja* i *-kinja*. Zanimljivo je da su se obje mogućnosti i ostvarile, samo *sudinja* znatno prije. Prema potvrdama u AR *sudinja* je zabilježena najprije u Belostenčevu rječniku. Od novijih je pisaca imaju Šenoa, Đalski i Leskovar. (Ne ulazimo ovdje

u razliku u značenju 'sučeva žena', 'žena sudac' jer *sudinja* znači i može značiti i 'žena sudac'.)

Riječ *sutkinja* nije još zabilježena u rječnicima, vjerojatno je nastala u novije vrijeme, danas se često upotrebljava, kao što i čitatelj kaže. Dosad sam, bez sustavnog skupljanja, zabilježio sedam potvrda iz našeg publicističkog jezika.

I sad je na nama da presudimo.

Prema osnovnoj raspodjeli sufiks *-inja* dolazi na osnove koje završavaju na *k, g, h*, a sufiks *-kinja* na osnove koje završavaju na *-t, -d*;

za *sudac-sutkinja* imamo više analogija:

bijelac-bjelkinja, borac-borkinja, crnac-crnkinja, domorodac-domorotkinja, pitomac-pitomkinja, stranac-strankinja, trgovac-trgovkinja, predak-pretkinja . . .;

sutkinja je danas znatno češća nego *sudinja*.

I zaključak je jasan:

Dobro je što se teži da se za oznaku ženskih osoba nastoje upotrebljavati imenice ž. r., a kad je u pitanju žena sudac, onda je sustavnije i danas češće *sutkinja*, pa treba tu riječ i preporučivati jer ima veću mogućnost da zauzme mjesto koje sigurno treba popuniti.

Stjepan Babić

INSTRUMENTAL I PRIDJEVI IMENICA NA -IO

M. M. uputio nam je iz Poreča opširnije pismo sa zanimljivim pitanjem:

»Pišem vam s molbom da mi pomognete, a nadam se da će moja nevolja i vas zanimati.

Suočio sam se s deklinacijom i tvorбом posvojnih pridjeva od imenâ Antonio, Bassanio, Salerio i Solanio pa sam počeo listati gramatike i rječnike, ali nigdje nisam našao ništa dalje od genitiva. A mene je mučio instrumental i pridjev. Dvoumio sam se iz-